

Esténként spontánul összeverődő férfiak dalolnak és beszélgetnek az iszfaháni Khaju-hídon.

Amióta 2007 telén kezembe került az elképesztő szépirodalmi úti riportjairól ismert lengyel Ryszard Kapuscinsky „Sahinsah” c. könyve, amelyben a sah 1979-es bukását, a forradalmat és az ország iszlám köztársasággá alakulását írta meg bámulatos módon, azóta vonzott mágnesként a Magyarországnál közel tizenhét-szer nagyobb területű Irán.

Irány Irán!

Látni akartam a saját szememmel és megérteni, hogy egyfelől miért mondják sokan, hogy Ázsia és a Közel-Kelet egyik barátságos, békés gyöngyszeme, másfelől miért tartja a Nyugat a gonosz tengely egyik gócpontjának?

Balga módon sajtóvizumot igényeltem a budapesti iráni nagykövetségen (reflexből gondoltam, hogy Iránban biztos csak hivatalos engedéllyel lehet fényképezni), miáltal az átlagos egy hónapos turistavízum helyett egyheteset kaptam, amit ráadásul adott 30 napon belül kellett felhasználnom. Most vagy soha gondoltam, épp találtam akciós repjegyet Teheránba, barangoljunk egy szűk hetet Perzsiában! Egy olyan országban, amely problematikus földrajzi zónában fekszik, és amelyről főleg berögzült, médiavezérelt képek élnek bennünk, ezek jutnak el hozzánk a tévék és újságok filterén keresztül: dühöngő, komor embertömeg, mecsetekből kavargó vallásos révület, egyházi vezetők képével és a sorozatos fegyveres konfliktusokban elhunyt férfiak poszttereivel díszített „mártírok útja” a városokban, veszedelmes atomprogram, alkoholtilalom és ihatatlan csapvíz, elmaradott, bezárkózó és szigorúan militáns társadalom, elnyomott csadoros nők, súlyos állami cenzúra. De Irán nem (csak) ez. Beidegződéseink sokszor falsnak bizonyultak, hozzáállásunk gyakran a szűk látókörű „fehér ember” reakciója. Jellemző, hogy legtöbben azt hiszik, az irániak arabok, csak azért mert muszlimok és „azon a környéken élnek”. Holott teljesen más, de ugyanolyan értékes kultúráról, nyelvről és népről van szó. Egyetlenegy kis hátizsákkal vágtam neki az útnak, fittyet hányva a komfortmentes (ritka ruhaváltás, álló WC, stb) napokra. Hamar felmértem, hogyha nemcsak általános benyomásokat, a felületesnél picivel mélyebb tapasztalatokat szeretnék szerezni Iránról, akkor nem lesz megállás, nappal járkalni, éjjel utazni kell a hatalmas országban, kihasználva a híresen jó,

Perzsa asszony siet el az egykori amerikai követség kerítése előtt Teheránban.

A nagytekniélyű iráni vallási vezetők falfestménye Iszfahánban.

olcsó és megbízható közlekedési lehetőségeket. Az elkövetkező hét napból hat éjszakát távolsági buszokon töltöttem 3500 kilométert bejárva. Mivel a nemzetközi gépek rendre éjjel érkeznek a fővárosba (jó tudni: a dollárt a reptéren váltják a legjobban, azonnal riál-milliomos lesz az ember), így már péntek hajnali fél ötkor, a nehéz, meleg, párás levegőjű, közel 8 milliós lakosú Teherán közepén álltam, mindenféle ismeretség, leszervezett program és szállás nélkül, egyetlenegy jó hétéves útikönyvvel a kezemben. Irány a metró! Teheránnak három metróvonala is van (hoppá!), a szerelvények modernnek, az állomások rendkívül tiszták, ahogy egész Irán is: az iszlám megköveteli a tisztaságot, ezért például rengeteg helyen lehet mosakodni. Az egyébként sokszor hát-

rányba kerülő nőket itt pozitívan diszkriminálják: az első és az utolsó, légkondicionált vagonok csak nekik van fenntartva, a többi kocsiba csak férfikísérővel szállhatnak be. (Ugyanez a megoldás a buszokon úgy néz ki, hogy egy korláttal egyszerűen el van választva a busz közepén a jármű: hátra a nők, előre a férfiak szállhatnak.). A metrójegy két útra 2000 riál, azaz kb. 32 forint. Végre egy hely, ahol a forint is erős. Az államilag dotált (és jócskán kitermelt) benzin literje 16 forintba kerül, aki teheti pöfögő autósörnyekkel közlekedik. Habár a városok tele vannak fekvőrendőrökkel,

a közlekedési morál és stílus rémisztő (pont olyan, ahogy az irániak sorba állnak egy hivatalban, infópultnál vagy pénztárnál): furakodás, tolokodás, leszorítás, egymás elé bevágás, hangos dudálás a gyakran négysávos utakon, amelyek szélén – az út és a járda közt – mindenféle padka nélküli, félméteres, mély vízvezető árok húzódik: aki nem ügyel, hamar oda kormányozhatja autóját. Jó tanács: ha gyalogosként akarsz átkelni, engedj magad elé egy helyit előőrsnak! Sok ember, sok autó, döbbenetes légszennyezettség a városokban: Teherán fölé magasodó 4000 méteres Tochal hegyről nézve a várost elképesztő szmog burkolja. Az első hajnalon a Tochal lábához igyekeztem a metróval, hogy megnézzem a híres lanovkát, amely 50 perc alatt majdnem a tetőig felvisz. Míg a metróvégállomástól a felvonóig eljutottam, három iráni adott kézzől kézre, autóról autóra, hogy el ne tévedjek a hatalmas városban, amelyben minden tábla, jelzés angolul is olvasható, a helyiek is jól boldogulnak „ellenességük” nyelvvel. Itt kaptam először ízelítőt abból az iráni vendégszeretetből, amely az egész úton végigkísért. Az utazó persze könnyen hozzászokik a jóhoz: teljesen természetesen, mindenfajta alattomos vagy hátsó szándék nélkül leszólítják a messziről jött idegent az utcán, udvariasan meghívják vendégségbe, marasztalják éjszakára, ha kell, készségesen útbaigazítják (sőt: odakísérik úti céljához), fizetni nem engedik, mindenből a legjobbat kapja. Ez nem a „mesés Kelet” propagandája: ez a szintizta valóság. (Nyilván kicsit más a helyzet, ha az ember csoportosan, házaspárjával vagy esetleg magányos hölgyként utazik. Apropos: külföldi nőknek picit kellemetlenség, hogy Iránban kötelezően valamilyen kendőt, sálat kell viselni a fejen, férfiaknak pedig csakis hosszú nadrágot). Első teheráni vendéglátóm az egykor lerombolt és USA-ellenes rajzokkal telepingált amerikai nagykövetség előtt szólított le, máshol meg hajnali hatkor egy kisváros gimnáziumi tornatanára hívott reggelizni

A Shiraz melletti Marwdsah városkában vacsora után Abbas imádkozik, felesége felszedi az étkészletet a szőnyegről. Az asszony angoltanár, a férj taxisofer.

Divatos fejkendőket áruló bolt, pultja a tabrizi bazárban.

Egy iszfaháni teázóban női vetélkedőműsort közvetített az iráni televízió.

A XIV. században élt, kultikusan tisztelt költő, Haféz mauzóleuma Shiraz egyik virágoskerterében.

Az iszfaháni piacon a gyerekeknek szívesen vásárolnak szütleik a színezett tollazatú kiscsibékből.

Eltávozáson levő iráni katonák mutogatják tetoválásukat egy iszfaháni parkban.

magához. Ő világított rá mellesleg, hogy az irániak milyen fejlett testtudattal és fitneszkultúrával rendelkeznek: aki teheti, a parkokban felállított profi edzőgépeken tartja karban magát (nem is látni kövér iránit), sőt a szebbik nem tagjai is női bodybuilding termekbe járnak. Nem aggódtam tehát, hogy mikor mit eszem, hol alszom, teljesen biztonságban éreztem magam: mindennap a véletlenre, a sorsra bízva ebédeltem és vacsoráztam más-más nyitott, érdeklődő és barátkozó iráni emberekkel, éjszaka pedig a kényelmes, „delux” távolsági buszokon (tévé, üdítő, nass a hihetetlenül olcsó jegyárban eleve benne foglaltatik. A Tabriz – Shiraz közti 18órás, kb. 1200km-es út 1300 forintba került) aludtam a szűkre szabott időkeret miatt. Teheránból a török határ menti, szeles Tabrizba és a sziklafalba vájt barlanglakásairól híres Kandovánba mentem, onnan egyenesen Perzsia egykori fővárosába, a rendkívül hangulatos, virágzó parkokkal teli, forró Shirazba és a még romosan is monumentális, ősi birodalmi központba, Perszeopoliszba. Dareiosz palotái után a vályogházak labirintusából álló Jazdba (amely úgy néz ki, mintha egy PC-s lövöldözős játék vagy egy paintball pálya tökéletes díszlete lenne), onnan Irán legszebb városába, a régi hidaktól és szökőkutaktól zsúfolt Iszfahánba (itt található amúgy a világ legnagyobb köztere, az Imam Khomeini tér, gyakorlatilag majdnem mindent az ajatollahról ne-

A test karbantartása, az egészségkultusz nagyon fontos Iránban: a pénteki szabadnapon teheráni férfiak százai másszák meg a Tochal hegyet, hogy ott tornázzanak.

veztek el/át), majd vissza Teheránba. Lehetne hosszan mesélni arról, hogyan énekeltem a teheráni metróban magyar népdalokat egy etnozenét gyűjtő fiatalembernek, hogyan társalogtam éjszaka nyúlóan zandjabillal (őrölt fahéj és gyömbér babonázó keverékével) ízesített teát kortyolva az iszfaháni hidak mentén, hogyan pirultam el, amikor egy-egy gyönyörű szempár a fekete csador alól rám pillantott, hogyan tartóztattak le két-

Munkába igyekvő teheráni férfiak böngészik a reggeli iráni újságok címlapját.

szer is a teheráni rendőrök. Ezt el is mondom inkább: rossz helyen, rossz időben, tiltott dolgot fényképeztem, de ettől az incidenstől nem változik a pozitív véleményem Iránról. Teheráni vendéglátóm feleségét a nyílt utcán kiszűrta az iráni erkölcsrendészet, hogy túl kihívó és szeméremsértő ruházatban jelent meg a férje oldalán (feszés póló és farmerszoknya), amiért őt bevitték gyűjtőbe, a tiltakozó férjet (aki eladta felesége karkötőjét, hogy utolsó este illően megvendégelhessen engem, a külföldit) és

Fiatallárus várja vevőit a shirazi bazárban.

Országos testépítő bajnoki döntő Teheránban.

jómagamat pedig, aki a rendőri procedúrát fényképeztem, belöktek a rendőrautóba, majd alapos ráijesztés és fejmosás után kiengedtek. Kisvártatva (gondolom, „isméltés a tudás anyja” -alapon) újra visszazsuppoltak, végül egy sötét mellékutcában kiraktak. Rendkívül groteszk jelenet következett: az erkölcsrendészet külvárosi gyűjtőháza előtt férjek és barátok álltak sorban szatyrokkal, amelyben az „illő” fekete csadort hozták a benntartottaknak, akik ha átöltöztek, szabadon távozhattak. A levetett divatos, nyugati, illetlen ruhát, pedig szétosztották a környék szegény lakói között, akik majd egyszer felveszik azokat a ruhákat és a körforgás újra indul...Ugyanez pepitában: hivatalos irat feladásához a postán ujjlenyomat szolgálat aláírásul...

Nem belemenve további kényes témába, annyit mindenképpen rögzítenék: Iránba feltétlenül érdemes elmenni! Csofátatos tájak, turista elvétve, elképesztő vendégszeretet és fogadókészség mindenrel kapcsolatban. Ilyet utoljára Mongóliában tapasztaltam. Pénztárca-kímélő és kalandos, nem utolsósorban garantáltan biztonságos utazás. A bazároknak, pedig minden kapható: a pinkre és zöldre festett bundájú kiscsibétől kezdve sosem volt, világmárkás cipőig (a márkajeles talpat, a hamisított felsőrészt és a logókat külön üzletekben készítik, s egy negyedikben varrják össze: így lehet Adidas talpú, Lacoste-fazonú,

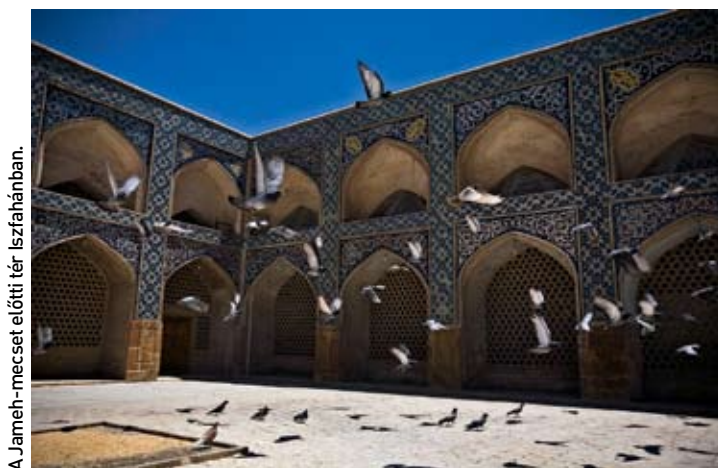
Az „vályogtégla-város”, azaz Jazd látképe.

de Nike-logós egyedi cipőnk). Ja, ha már cipő: egy biztos, ne vigyünk fűzős csukát, csakis tépőzárasat vagy kibújósat, mert annyiszor megyünk majd vendégségbe, és mindenhol annyiszor kell majd a cipőnket levenni, hogy a fűzés az idegeinkre megy majd. Valami tengerparti turistaparadicsom lastminute félpanziója helyett, sokkal inkább ajánlom ezt a viharos történelmű, rendkívül romantikus országot, amit felülről a Kaszpi-tenger, alulról a Perzsa-öböl nyaldos, Nyugatról a hűvös-hegyes török-örmény régió övez, Délről Irak, Északról, Keletről és Délről az „isztánok”: Türkmenisztán, Afganisztán, Pakisztán. Én biztos visszatérek még, mert még van elég látni-, ízlelni-, átéltnivaló. Irány Irán!

Simonyi Balázs
www.simonyibalazs.hu

A Jameh-mecset előtti tér Iszfahánban.